

DUAL EDUCATION - OPPORTUNITIES FOR UNIVERSITIES AND THE BUSINESS ENVIRONMENT IN THE REPUBLIC OF MOLDOVA

ÎNVAȚĂMANTUL DUAL - OPORTUNITAȚI PENTRU UNIVERSITAȚILE ȘI MEDIUL DE AFACERI DIN REPUBLICA MOLDOVA

Lilia COVAȘ¹, dr. hab., conf. univ.
Liudmila STIHI², dr., conf.univ.
Angela SOLCAN³, dr., prof.univ.

Abstract: *The adaptation of higher education in the Republic of Moldova to the changes taking place in modern society requires the implementation of innovative forms of education of the young generation. The integration of dual education at a higher level of education will allow to effectively combining the development of knowledge, skills and attitudes appropriate to each context by collaborating with the business environment, thus providing opportunities to capitalize on theoretical skills in the real sector. The article presents the results of a study on the prospects for the development of dual education in higher education institutions in the Republic of Moldova. The study is carried out within the Erasmus + COOPERA project "Integrating Dual Higher Education in Moldova and Ukraine", no. 617490-EPP-1-2020-1-MD-EPPKA2-CBHE-SP. The aim of the project is to integrate dual higher education in partner countries in general, and to improve work capacity and individual development, to increase compatibility and continuity between the requirements of the business environment and the initial training of university students and to achieve a better high economic efficiency and social integration, in particular. The identification of the specific needs and requirements of economic agents, as basic partners in dual education in higher education institutions, allowed foreshadowing the opportunities and perspectives for universities and business in the Republic of Moldova.*

Key words: *dual education, higher education, companies, needs from the employment sector.*

JEL CLASSIFICATION: I23, I25, L26

1. Introducere

Ajustarea învățământului superior din Republica Moldova la schimbările ce au loc în societatea modernă, necesită implementarea unor forme inovatoare de educație ale tinerei generații. Anume introducerea învățământului dual la un nivel superior de formare va permite de a combina eficient dezvoltarea cunoștințelor, abilităților și atitudinilor adecvate fiecărui context prin colaborare cu mediul de afaceri, astfel oferind oportunități de valorificare a competențelor teoretice în sectorul real.

Pionieratul învățământului dual aparține Germaniei, unde circa 20% din societățile comerciale oferă formare profesională (Ghid organizarea și implementarea programelor de învățământ dual, 2019). Conform statisticilor germane rată de abandonare în cazul învățământului dual este extrem de redusă: aprox. 90% dintre studenți își finalizează cu succes studiile, iar studenții se bucură de o angajabilitate înaltă la absolvire (aproximativ 85 - 95%). Mai mult, 76 % din investițiile pe care le suportă angajatorul pe perioada învățământului dual sunt recuperate prin contribuții productive ale studenților în perioada de formare profesională.

¹ E-mail: liliacovas@yahoo.com, Academy of Economic Studies of Moldova, Republic of Moldova, Chisinau, 61 Banulescu Bodoni Street

² E-mail: lstihi@gmail.com, Academy of Economic Studies of Moldova, Republic of Moldova, Chisinau, 61 Banulescu Bodoni Street

³ E-mail: ansolcan@ase.md, Academy of Economic Studies of Moldova, Republic of Moldova, Chisinau, 61 Banulescu Bodoni Street

În Republica Moldova învățământul dual este implementat la nivelul profesional tehnic din anul 2014, la inițiativa Ministerului Educației și Cercetării al Republicii Moldova, iar activitatea de suport și monitorizare a învățământului dual este realizată de Camera de Comerț și Industrie a Republicii Moldova. În Codul Educației al Republicii Moldova este specificat că în învățământul profesional tehnic, pentru anumite meserii/profesii poate fi aplicat și învățământul dual, în condițiile stabilite de Ministerul Educației și Cercetării prin coordonare cu alte organe centrale de resort și cu agenții economici interesați. Învățământul dual se desfășoară, paralel, în instituții de învățământ profesional tehnic și în întreprinderi sau alte unități economice (Codul Educației al Republicii Moldova, 2014).

Prima societate comercială care a realizat programe de învățământ dual în țară, începând cu 2014, a fost DRA „Draexlmaier Automotive” S.R.L. (Ghid organizarea și implementarea programelor de învățământ dual, 2019). Până în 2020 peste 160 de agenți economici din întreaga țară (cu capital autohton și internațional) și de diferite dimensiuni își formează cadre calificate prin sistem dual la peste 40 de programe din circa 15 domenii ale economiei naționale. Paleta ocupațiilor anual este diversificată în baza necesităților exprimate din partea mediului de afaceri și regăsită ulterior în comanda de stat, unde pentru învățământul dual este un compartiment dedicat (Ministerul Educației și Cercetării, 2021). Astfel anual din circa 8000 de locuri disponibile, 10% sunt destinate învățământului dual cu finanțare din bugetul de stat.

În prezent 34 instituții de învățământ profesional tehnic din cele 89 instruesc prin sistem dual la nivel național. În perioada 2016-2020 au fost subvenționate din bugetul de stat pentru programele duale 5300 locuri, iar 4100 ucenici au fost înmatriculați la programele duale. Peste 60% din absolvenții acestor programe se angajează și rămân să activeze în companiile unde au realizat instruirea practică pentru perioade îndelungate, primind un salariu mediu pe perioada studiilor profesionale tehnice în dual de circa 1600 MDL pe luna.

Conform Hotărârii de Guvern nr.70 (2018) care reglementează implementarea învățământului dual în domeniul profesional tehnic, acestuia i s-au atribuit următoarele caracteristici specifice:

1) este organizat exclusiv la inițiativa agentului economic interesat, în calitate de potențial angajator;

2) asigură instruirea de profil, sub răspunderea agentului economic, în condiții reale de muncă, cu achitarea lunară a salariului de ucenicie;

3) asigură participarea agentului economic la procesul de elaborare a programelor de învățământ, de evaluare și certificare a competențelor ucenicului.

Astfel această formă de pregătire a devenit una mai atractivă pentru tinerii absolvenți ale treptelor gimnaziale și liceale, oferindu-le posibilitatea îmbrățișării unor meserii/specialități solicitate și căutate pe piața muncii.

2. Sistemul dual în învățământul superior

În ce privește instituțiile de învățământ superior în Republica Moldova, până în prezent, nu se atestă utilizarea sistemului dual în pregătirea viitorilor specialiști. Este o oportunitate nevalorificată de a combina dezvoltarea cunoștințelor teoretice cu formarea competențelor practice în medii reale de afaceri.

După Wilfried Hesser esența studiului dual în învățământului superior se bazează pe două locuri de învățare: instituția de învățământ și întreprinderea. Instituțiile de învățământ superior încheie, în mare parte, acorduri de cooperare cu întreprinderile. În plus, întreprinderile încheie acorduri de instruire și învățare pe durata cursului de studiu cu studenții participanți în sistemului dual (Hesser, 2018).

Implementarea sistemului dual în învățământul superior poate prezenta multiple beneficii pentru toți stakeholderii implicați: studenți, agenți economici, universități, statul.

Pentru studenți:

- Învăță în condiții reale de muncă (acces la echipamente și utilaje, procese de lucru, etc.);
- Predarea este efectuată atât de cadrele didactice academice, cât și experți din industrie;
- Se identifică cu compania de instruire și se integrează gradual în colectivul de angajați;
- Perspective excelente pe piața muncii datorită experienței valoroase de muncă;
- Este remunerat pentru munca prestată pe durata procesului educațional;
- Se adaptează din anii de studii la universitate la cultura organizațională și la piața muncii.

Pentru angajatori:

- Obține specialiști competenți și loiali, care corespund cerințelor companiei;
- Își crește atât productivitatea, cât și calitatea produselor/serviciilor;
- Asigură o socializare corporativă a tinerei generații de angajați calificați;
- Obține o rată înaltă de returnare a investiției pe termen mediu și lung;
- Participă, la necesitate, în elaborarea și modernizarea standardelor ocupaționale relevante sectorului;
- Economisește surse financiare legate de externalizarea forței de muncă în condiții de fluctuație înaltă a angajaților;
- Devine o companie responsabilă social prin contribuția indispensabilă adusă în educația generației tinere.

Pentru instituțiile de învățământ:

- Prin colaborare cu întreprinderile se contribuie la dezvoltarea sistemului de învățământ superior;
- Se asigură un nivel mai înalt al pregătirii studenților și a cadrelor didactice printr-un parteneriat durabil cu mediul de afaceri;
- Extinderea propriei rețele profesionale;
- Fortifică cooperarea cu agenții economici la elaborarea planurilor de învățământ, lucrărilor de licență master și doctorat;
- Facilitează transferul de cunoștințe de la întreprindere la universitate și vice versa;
- Contribuie la îmbunătățirea activității de cercetare din cadrul instituției de învățământ superior;
- Contribuie la îmbunătățirea imaginii instituției de învățământ superior prin cooperarea cu agenții economici.

Pentru stat:

- Asigură piața muncii cu personal calificat;
- Obține un sistem educațional capabil de a se moderniza în mod autonom, ținând pasul cu noile tehnologii aplicate de mediul privat;
- Poate coordona eficient instituțiile de învățământ superior și să asigure calitatea acestora;
- Captarea precoce a indicatorilor cu privire la cererea de personal calificat de pe piața muncii.

3. Metodologia de cercetare

Pentru a putea analiza perspectivele dezvoltării învățământului dual în instituțiile de învățământ superior din Republica Moldova, ne-am propus să studiem necesitățile actuale ale angajatorilor și atitudinea lor față de cooperarea cu mediul academic.

Studiul empiric a fost realizat prin intermediul unui interviu structurat. Studiul s-a desfășurat online, în perioada august-septembrie 2021. La cercetarea au participat reprezentanți din 24 de organizații din țară, selectate prin metoda probabilistică, eșantionare stratificată. Criteriul de bază la alegerea angajatorilor a fost apartenența la diverse domenii de activitate, precum și diversitatea mărimii întreprinderilor.

4. Rezultate și concluzii

La sondaj au fost implicate întreprinderi de diferită mărime: companii mari, mijlocii, mici și microîntreprinderi. Companiile analizate se referă la o multitudine de domenii de activitate, un număr mai mare fiind din industria prelucrătoare, comerț cu ridicata și amănuntul, servicii bancare, telecomunicații, servicii IT, organizații de stat, etc. La fel, s-a ținut cont ca întreprinderile analizate să fie amplasate în toate cele trei zone teritoriale ale republicii.

Toate organizațiile participante la sondaj au confirmat faptul, că la moment, în cadrul companiilor activează un număr mare de specialiști cu studii superioare (figura 1). Astfel, circa 81% din companiile analizate dețin o pondere mai mare de 75% de angajați cu studii superioare, iar la 38% din companii toți angajații sunt absolvenți ai instituțiilor de învățământ superior.

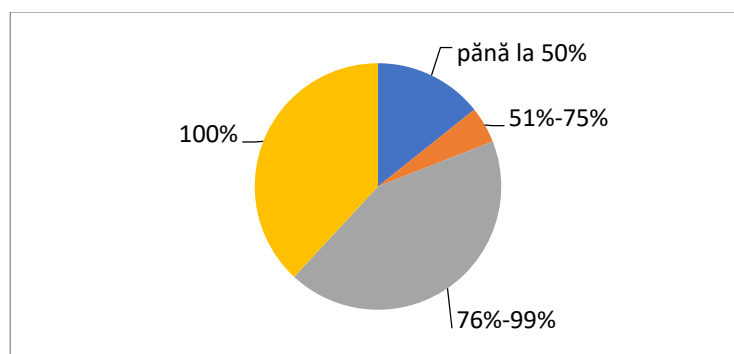

Fig. 1. Ponderea specialiștilor cu studii superioare in companie analizate
Sursa:Elaborată de autori

Fiind întrebați, dacă la moment au necesitatea de a angaja specialiști cu studii superioare, reprezentanții companiilor aproape unanim au răspuns pozitiv (figura 2). Doar 4% au specificat că nu au nevoie de a angaja în prezent specialiști cu studii superioare.

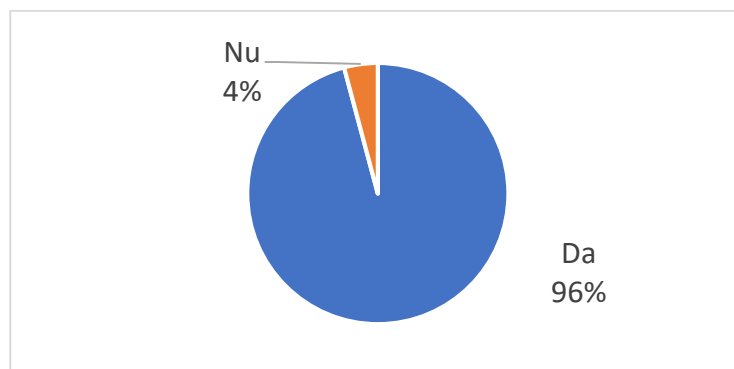

Fig. 2. Necesitatea angajării specialiștilor cu studii superioare
Sursa:Elaborată de autori

În ce privește nivelul de satisfacție vizavi de nivelul de calificare al absolvenților instituțiilor de învățământ superior, rezultatele studiului denotă un nivel mediu de satisfacție (figura 3). Reprezentanții companiilor consideră că absolvenții au nevoie de mai multă instruire practică și sunt necesare eforturi suplimentare pentru a familiariza specialiștii recent angajați cu cele mai recente procese, tehnologii și echipamente.

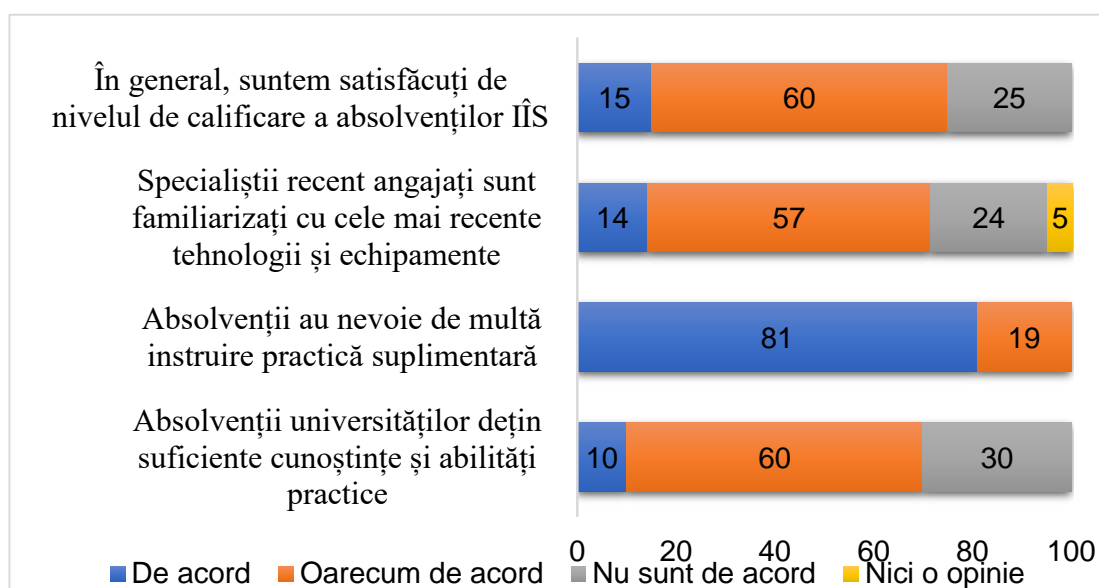

Fig. 3. Nivelul de satisfacție vis-a-vis de calificarea absolvenților instituțiilor de învățământ superior

Sursa:Elaborată de autori

Înțelegând importanța conlucrării cu instituțiile de învățământ superior în pregătirea viitorilor specialiști, companiile participante la sondaj au menționat că deja sunt implicate în diverse forme de cooperare cu universitățile din țară (figura 4).

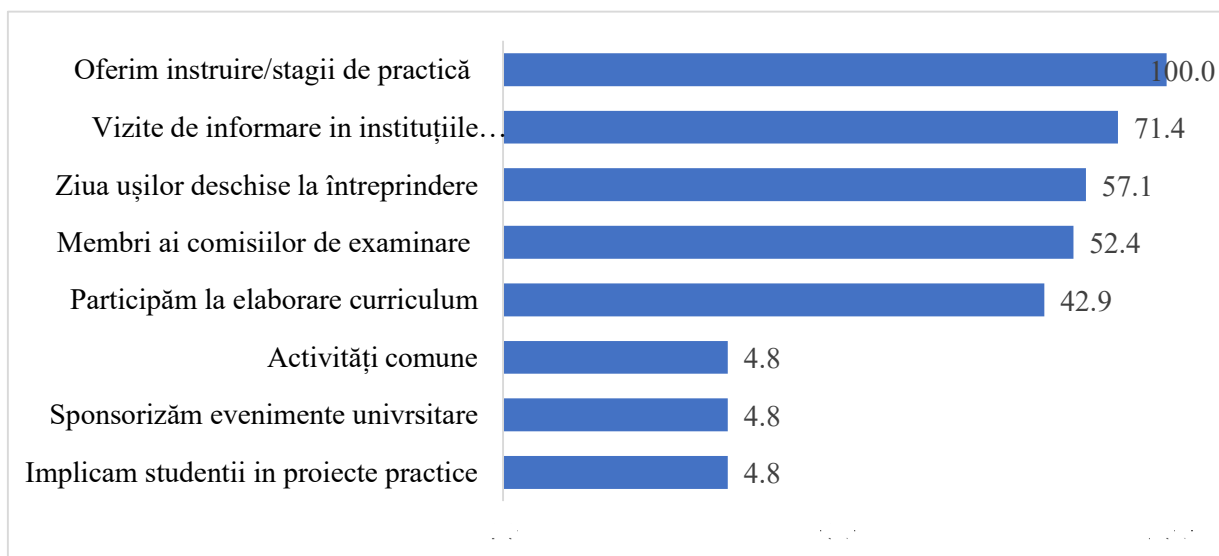

Fig. 4. Formele de colaborare cu instituțiile de învățământ superior

Sursa:Elaborată de autori

În așa mod, se observă că majoritatea companiilor oferă stagii de practică (100%), efectuează vizite de informare în instituțiile de învățământ superior (71,4%), organizează ziua ușilor deschise la întreprindere (57,1%), activează ca membri ai comisiilor de examinare (52,7%), participa la elaborarea planurilor de învățământ (42,9%), etc.

Cu toate că se atestă diverse modalități de conlucrare dintre reprezentanții mediului de afaceri și instituțiile de învățământ superior, totuși ele nu poartă un caracter sistematizat, încadrat în anumite reglementări legislative. Ca o modalitate de a eficientiza aceste parteneriate poate servi **învățământul superior dual**.

Este îmbucurător că la întrebarea, dacă cunosc despre învățământul dual ca formă de pregătire a cadrelor calificate pentru întreprinderi (figura 5), 62,5% au afirmat că sunt bine informați, iar 37,5% cunosc câte ceva despre această formă de educație.

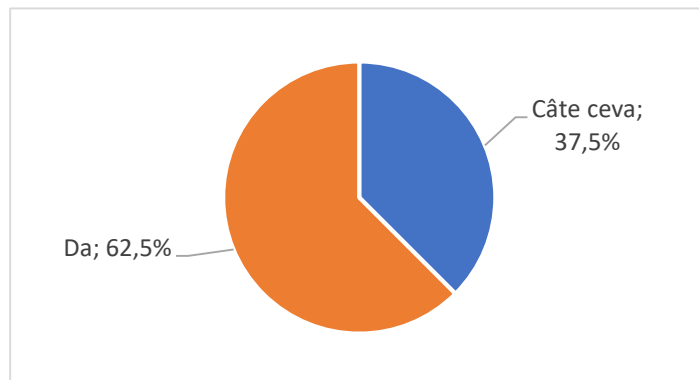

Fig. 5. Nivelul de informare despre învățământul dual
Sursa:Elaborată de autori

Comaniile și-au exprimat dorința de a participa la pregătirea specialiștilor prin sistemul dual, indicând ocupațiile, care sunt mai necesare (figura 6). Se evidențiază interesul față de specialiști IT – 63,64%, ingineri – 40,91%, manageri – 36,36%, contabili – 31,82%, etc.

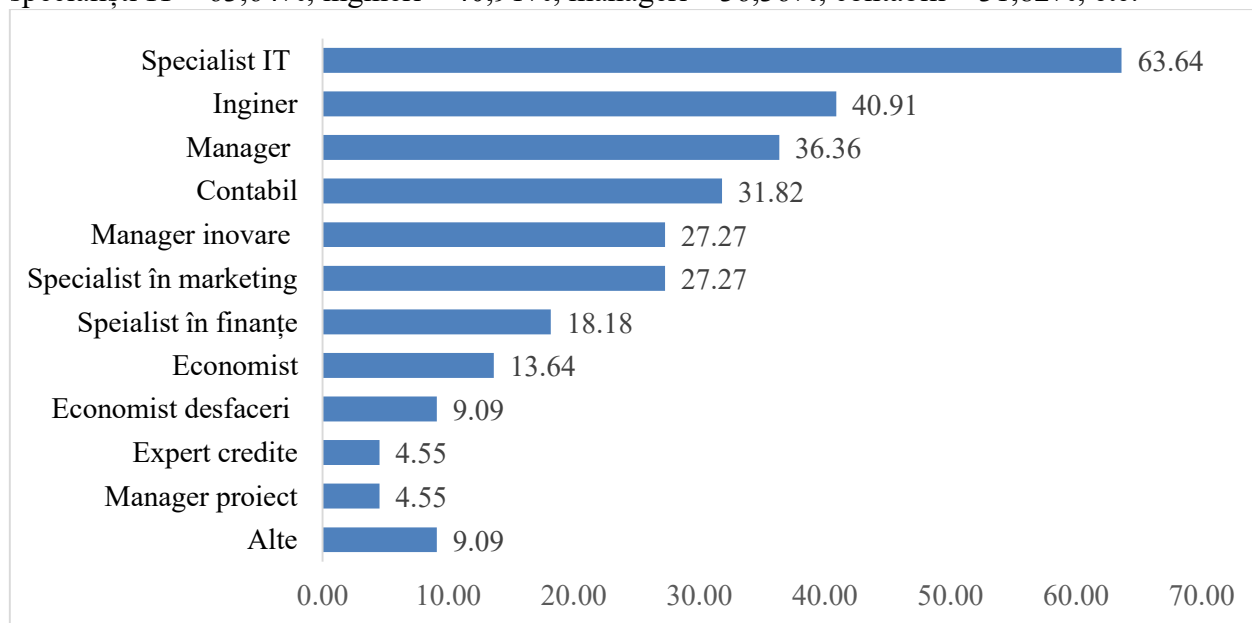

Fig. 6. Ocupațiile solicitate de companii în cazul învățământului superior dual
Sursa:Elaborată de autori

Totodată, organizațiile participante la sondaj au expus acordul lor de a contribui prin diverse metode la realizarea cu succes a pregătirii specialiștilor prin sistem dual (figura 7).

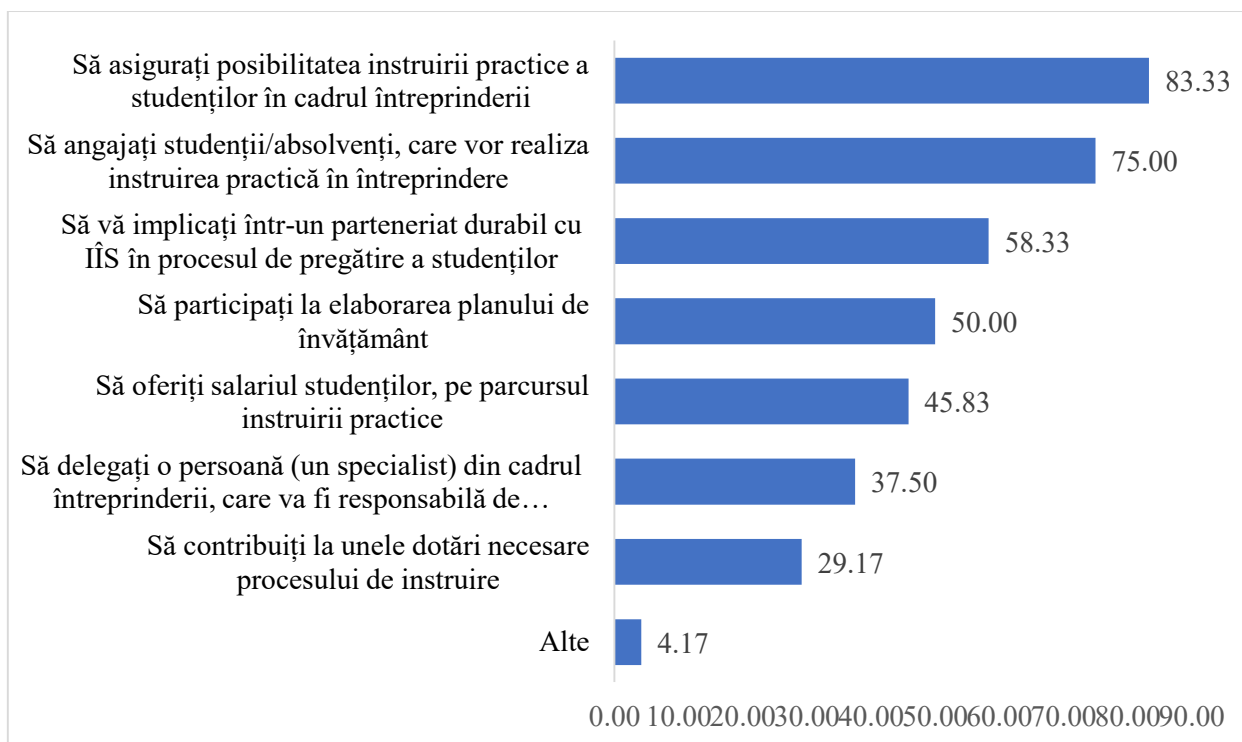

Fig. 7. Contribuțiile companiilor la formarea specialiștilor în parteneriat cu instituțiile de învățământ

Sursa:Elaborată de autori

Învățământul dual, conform experiențelor altor țări, prevede, ca studenților să li se remunereze munca depusă în cadrul companiilor, din care motiv a fost important de a afla părerea companiilor referitor la mărimea salariului, care ar fi disponibilă să achite studentului întreprinderea (figura 8).

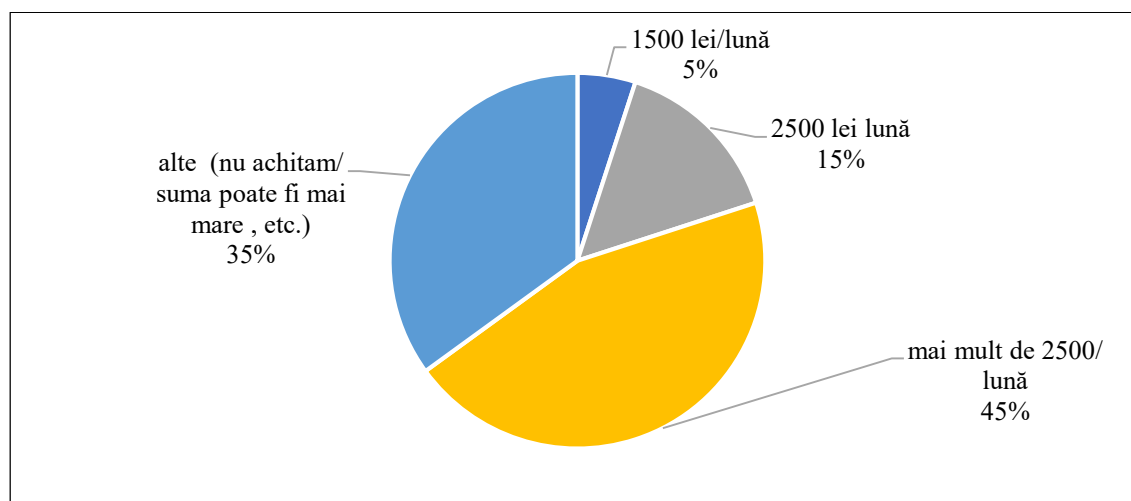

Fig. 8. Mărimea salariului, care ar fi disponibilă să achite studentului întreprinderea

Sursa:Elaborată de autori

Astfel, 45% din respondenți sunt disponibili să achite mai mult de 2500 MDL pe lună, 15% sunt gata să achite până la 2500 MDL pe lună, iar 5% doar 1500 MDL pe lună.

În ce privește durata instruirii practice, din numărul total de ore de studiu, acceptate de companie, se evidențiază 2 forme preferențiale: pentru proporția 40% la întreprindere și 60% la instituția de învățământ superior și 60% la întreprindere și 40% la universitate (figura 9).

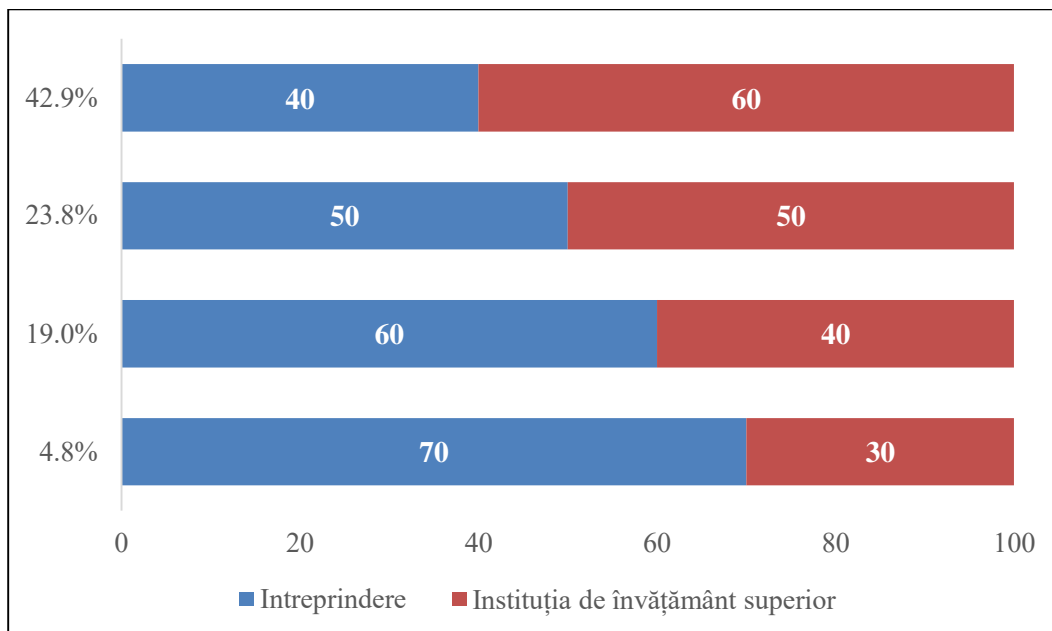

Fig. 9. Raportul numărul de ore de instruire la întreprindere și universitate (practice și teoretice), din numărul total de ore de studiu
Sursa:Elaborată de autori

Fiind întrebați despre formă de instruire în cadrul întreprinderii a viitorilor specialiști, care s-ar potrivi mai mult pentru organizațiile participante la sondaj (figura 10), s-a determinat că mai mult de jumătate și anume 53% optează pentru un program săptămânal (ex: 3 zile pe săptămână), 26% consideră că este mai bine să fie ales un program lunar (ex: 2-3 luni consecutiv) și 21% au selectat programul modular (ex: 1 luna la instituție apoi 1 luna la întreprindere).

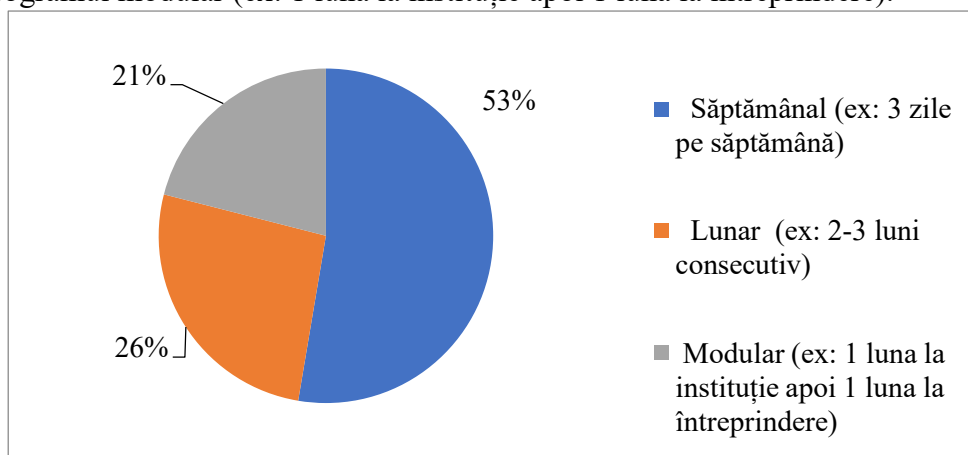

Fig. 10. Forma de instruire în cadrul întreprinderii a viitorilor specialiști
Sursa:Elaborată de autori

În baza studiului efectuat putem concluziona, că companiile sunt gata să se implice la integrarea învățământului superior dual în Republica Moldova. Organizațiile participante la sondaj au exprimat disponibilitatea lor de a contribui prin diverse forme la pregătirea viitorilor specialiști cu studii superioare.

În acest context, considerăm, că ar fi binevenit de intensificat relațiile de cooperare între partenerii implicați în promovarea învățământului superior dual: Ministerul Educației și Cercetării al Republicii Moldova, Camera de Comerț și Industrie din Moldova, universități și companii.

Sunt necesare eforturi pentru a adapta cadrului normative pentru organizarea învățământului superior dual: schimbări în Codul Educației, adoptarea proiectului Legii cu privire la învățământului dual, unde să fie reglementat și învățământului superior dual.

La fel, e necesar de diseminat pe larg informația despre învățământului superior dual și de a promova activ în mediul de afaceri, pentru a cointeresa mai multe companii autohtone de a conlucra la implementarea învățământului dual.

References

1. CODUL EDUCAȚIEI AL REPUBLICII MOLDOVA, Nr. 152 (2014).
https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=123537&lang=ro#
2. *Ghid organizarea și implementarea programelor de învățământ dual pentru agenții economici.* (2019). Chișinău.
<https://www.ipt.md>
3. Hesser W. (2018). *Implementation of a dual system of higher education within foreign universities and enterprises.* 1st edition, Hamburg. ISBN 978-3-940385-42-0.
4. Hotărârea Guvernului, Nr. 70 (2018). *Regulamentul cu privire la organizarea programelor de formare profesională tehnică prin învățământ dual.* https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=102101&lang=ro
5. Ministerul Educației și Cercetării. (2021). *Planul de admitere cu finanțare de la bugetul de stat în învățământul profesional tehnic pentru anul de studii 2021-2022.* <https://mecc.gov.md/ro/content/fost-aprobat-planul-de-admitere-cu-finantare-de-la-bugetul-de-stat-invatamantul-profesional>